

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЗМІСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Козак Лідія Іванівна

Вчитель англійської мови

Уманська загальноосвітня школа №11

Казак Юлія Юріївна

Викладач кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Оскільки у «Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа)», «Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти», «Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» наголошується на необхідності формування в учнів умінь самостійно вчитися опрацьовувати різноманітну інформацію, здатності до самопізнання і самореалізації, виховання потреби до навчання упродовж усього життя, вироблення умінь практичного і творчого застосування здобутих знань, умінь, постає проблема підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів самоосвітньої компетентності. Готовність фахівця до професійної діяльності полягає в засвоєнні ним повного складу спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, сформованості і зрілості професійно значущих якостей особистості.

У структурі готовності майбутнього вчителя до формування самоосвітньої компетентності учнів виокремили такі компоненти: ціннісний компонент (усвідомлення важливості сформованості в учнів самоосвітньої компетентності в умовах інформаційного суспільства, значення її у становленні особистості учня, їх самовдосконалення в інтелектуальній сфері); когнітивний компонент (знання принципів, підходів, результатів впровадження компетентнісного підходу в освіті, сутності і структури самоосвітньої компетентності, вікових особливостей учнів); володіння педагогічними та інформаційними технологіями.

Проблема самостійності учнів посідала чільне місце в педагогічній системі і творчих пошуках видатного педагога К. Ушинського. Учений, досліджуючи значення самостійного засвоєння учнями знань, зробив висновок, що учень повинен виробити власну думку, а не керуватися думкою вчителя. Вчитель, залучаючи учня до самостійної діяльності, тим самим формує потребу в цій діяльності. Педагог і психолог Г. Ващенко, досліджуючи методи навчання, комплексно впроваджував принципи самостійності та активності навчання, вважаючи, що пасивні методи навчання не розвивають у дітей ініціативи та власної думки. Для формування самоосвітньої компетентності важливим є розвиток в учнів вольових якостей, системи цінностей, потреби у самостійному пізнанні.

Прагнення до самоосвіти породжується в учнів завдяки сукупній дії різних мотивів. Провідну роль, особливо в основній школі, виконує пізнавальний інтерес – вибіркова спрямованість особистості, що зосереджена на пізнанні, його предметній суті і самому процесі оволодіння знаннями. Пізнавальний інтерес є ефективним мотивом самоосвіти. Це зумовлено позитивними спонукальними властивостями, оскільки пізнавальний інтерес викликає певні емоційні стани, прагнення до активного пошуку знань, прояву вольових зусиль [1].

Теоретичний аналіз педагогічних досліджень означеної проблеми дали підстави для визначення сутності мотиваційно-ціннісного компонента самоосвітньої компетентності. Це – вмотивована потреба особистості в саморозвитку, самоосвітній діяльності; наявність внутрішніх мотивів пізнання; мобілізація сил задля власної самоосвітньої діяльності; стійка довгострокова зацікавленість певною галуззю науки; творче ставлення до громадської думки. Бути компетентним означає уміти «мобілізувати у певній ситуації отримані знання і досвід» [2].

Готовність і здатність учнів до використання навчального набуtku в повсякденні ґрунтується на гнучких, дієвих знаннях. Науковці визначають їх як засвоєні учнями знання, які можуть застосовуватись на практиці (під час вирішення пізнавальних завдань, виконання дослідів, практичних робіт,

суспільно корисної праці), тобто у нових навчальних ситуаціях. Ознаками знань практичного характеру є вміння учнів виконувати розумові операції: аналізувати, порівнювати, визначати істотні ознаки, встановлювати наслідкові зв'язки, класифікувати, узагальнювати, синтезувати; вміння перегруповувати знання й переносити їх у нові навчальні ситуації; здатність учнів здійснювати самостійну пізнавальну діяльність; вміння використовувати вже засвоєні знання під час оволодіння новими.

Для грамотної й ефективної роботи з інформацією учням необхідні такі вміння: самостійно знаходити потрібне джерело інформації та інформації в будь-якому виданні; працювати одночасно з кількома джерелами; самостійно підготувати доповідь, реферат, використовувати наочність (сприймання та переробка інформації); використовувати на уроці інформацію з різних видів літератури, відеофільмів, радіо-, телепередач; зіставляти цю інформацію з навчальною (використання інформації); працювати з довідковими виданнями, каталогами і картотеками (пошук, сприймання та переробка інформації) тощо.

Завдяки оволодінню наведеними вміннями в учнів формується інформаційний компонент самоосвітньої компетентності, до складу якого входять: потреба в знаннях; здатність оцінити інформацію; готовність і здатність швидко здійснювати пошук інформації з наявних джерел, виділяючи різні аспекти проблеми з усього потоку фактів; вміння самостійно визначати необхідні джерела знань; готовність і здатність використовувати інформаційні технології для потреб власної самоосвіти.

Отже, на сучасному етапі розвитку педагогічної освіти України, який характеризується інтеграцією до європейського освітнього простору, особливого значення набуває проблема реалізації принципів компетентнісного підходу в навчанні. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях значну увагу приділено розробці ключових компетентностей та технологій їх формування. Сучасний педагог має бути готовим до формування ключових компетентностей особистості, серед яких визначено компетентність самоосвіти та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Руководство самообразованием школьников : из опыта работы. / под ред. Б. Ф. Райского, М. Н. Скаткина. – М. : Просвещение, 1983.– 143 с.
2. Шишов С. Е. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М., 1999. – 320 с.